

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการได้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน พบว่า หลักสูตรดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาคุณภาพคนในสังคมให้มีความรู้ มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กรมวิชาการ, 2532)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนจึงยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลีกเลี่ยงการให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง แต่จะให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านหรือใช้กระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของเด็ก เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ความรู้และประสบการณ์จากวิทยาการสมัยใหม่ ๆ และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาสังคม (บุญเกื้อ หลงสวาสดี, 2534) ดังนั้นครูผู้สอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ จำเป็นต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความสามารถสนใจของผู้เรียนและท้องถิ่น แล้วให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่สนใจจนเกิดการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษา สิ่งที่จะช่วยครูให้สามารถฝึกผู้เรียนให้เกิดทักษะกระบวนการได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องแสวงหาและพัฒนาเทคนิควิธีสอนหลาย ๆ วิธี ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงควรศึกษาค้นคว้าและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเอื้อต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการเหล่านั้น จนสามารถนำรูปแบบการสอนที่คิดค้นได้ไปใช้ให้เป็น

ประโยชน์กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมและการจัดการ ซึ่งรูปแบบการสอนที่หลากหลายนั้น ล้วนต้องอาศัยการค้นคว้าจากวัสดุ สารนิเทศของห้องสมุดทั้งสิ้น (หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533))

ห้องสมุดมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะห้องสมุด เป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชา เป็นแหล่งวิทยาการหลักของโรงเรียนที่จะช่วยสนับสนุนให้ครู และนักเรียนได้คิด ได้ค้นหารีธีการทำงานใหม่ ๆ ได้ได้ผลงานที่ดีขึ้นเสมอ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาคน (อุดมศักดิ์ พลอยบุตร, 2534)

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งระบบที่มีการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่นักเรียนตามหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรฉบับปรับปรุง ที่มุ่งให้นักเรียนรู้จักหาวิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการค้นคว้า แสวงหาความรู้ เพื่อนำไปสู่การ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น (ประไพ พิศุทธิ์เกษม, 2534)

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดหมายที่เกี่ยวกับห้องสมุดไว้ว่า "ให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ" นอกจากนี้ยังกำหนดไว้ในจุดหมายข้ออื่น ๆ คือ "ให้นักเรียนมีทักษะ พื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม"

จากจุดหมายดังกล่าว กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนด จุดประสงค์ประการหนึ่งว่า "ให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน และใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่นๆ" โดยกำหนด เนื้อหาไว้ทุกระดับชั้น ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ฝึกอ่านออกเสียง และอ่านในใจเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ ของตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สังคม ชุมชน นิทานแง่คติธรรม นิทานพื้นบ้าน คำคล้องจอง และบทร้อยกรองง่าย ๆ โดยเน้นการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในการอ่านรวมทั้งการเก็บและรักษา หนังสือ ฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับการช่วยจัดมุมหนังสือ การใช้มุมหนังสือและห้องสมุด

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ฝึกปฏิบัติตนในการอ่านจนเป็นนิสัย รวมทั้งการใช้พจนานุกรม และห้องสมุดในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การอ่านและสามารถนำไป

ใช้อ่านคำใหม่ ๆ ได้มีทักษะในการอ่านออกเสียง และอ่านในใจได้ถูกต้องคล่องแคล่ว รวดเร็ว มีความสามารถในการคิดเชิงวิจารณ์ และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่าน การใช้พจนานุกรม การเลือก การอ่าน การเก็บรักษาหนังสือ และการใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และหาความเพลิดเพลินในยามว่าง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ผูกปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการอ่านและฝึกจนเป็นนิสัย รวมทั้งการใช้พจนานุกรมและห้องสมุดในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการอ่านออกเสียง และอ่านในใจได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว รวดเร็ว สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกจากเรื่องราวที่อ่านได้ มีความสามารถในการคิดเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือ การใช้พจนานุกรม การเลือก การอ่าน การเก็บรักษาหนังสือ และการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งความรู้สำหรับการเรียน การศึกษาค้นคว้า และปลูกฝังคุณสมบัติ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองแก่นักเรียน ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และหาความเพลิดเพลินในยามว่าง (ประไพ พัทร์เกษม, 2534)

การสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ นั้น ครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ห้องสมุดมากขึ้น โดยจัดชั่วโมงสอนการใช้ห้องสมุดไว้ในตารางสอน ปรับปรุงข้อการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น ครูประจำวิชาจะรู้ว่านักเรียนจะต้องค้นคว้าเรื่องอะไรบ้างในห้องสมุด งานด้านการศึกษาค้นคว้าทุกวิชาจะเป็นผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความสามารถของครูแต่ละคน (เสาวนิต ลาภานันต์, 2524)

การที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและรู้จักคิด ทางโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย และทุกคนในโรงเรียนช่วยกัน เพื่อให้นักเรียนได้มีคุณภาพดีต่อไปในอนาคต บุคคลที่มีความสำคัญมากมีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ และครูบรรณารักษ์ที่จะประสานสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการได้ดี ซึ่งการสอนให้นักเรียนเรียนอย่างมีทักษะกระบวนการ ก็คือ การสอนที่ไม่เน้นเนื้อหาอย่างเดียว แต่เน้นถึงวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในหลายลักษณะ อาจจะทำเป็นกลุ่ม ซึ่งครูจะมอบหมายงานให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากหัวข้อที่ครูต้องการให้นักเรียนศึกษา โดยระบุแหล่งที่จะไปค้นคว้าได้ หรือถ้าหากทางครูผู้สอนพร้อมที่จะให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าด้วยตนเอง โดยก่อนที่จะทำการสอนจำเป็นต้องไปสำรวจดูว่าที่ห้องสมุดมีหนังสือ เอกสาร และ สื่อดิจิทัลวัสดุที่

สามารถเข้าประกอบในการศึกษาค้นคว้ามีหรือไม่ ถ้ายังมีหรือมีจำนวนไม่เพียงพอก็แจ้งให้ทางห้องสมุดจัดหาให้เมื่อถึงเวลาที่จะสอน นักเรียนจะเกิดเจตคติในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พอใจที่จะปฏิบัติตามความมุ่งหมาย รักการค้นคว้าด้วยตนเอง รักการอ่าน และอ่านได้เก่งในที่สุด (ศุภมาส ฌ กลาง, 2532)

นอกจากนี้ในส่วนของห้องสมุด ครูบรรณารักษ์มีหน้าที่จัดหาสื่อต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เตรียมของบประมาณ พร้อมทั้งจัดห้องสมุดให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า จัดให้ห้องสวยงาม สดชื่น สะอาด และมีระเบียบเรียบร้อยเข้าใช้บริการเมื่อครูผู้สอนเสนอรายการหนังสือที่เข้าประกอบการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้นรายวิชาต่าง ๆ มาในช่วงต้นภาคเรียน หรือปลายปีการศึกษา ทางห้องสมุดก็ดำเนินการจัดหาให้ได้ทันเวลา เพื่อจูงใจให้มีผู้ใช้ห้องสมุดมากขึ้น กิจกรรมที่ห้องสมุดโรงเรียนควรจัดคือกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน (สุกัญญา ศรีสืบสาย, 2533)

การศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภาคกลาง มุ่งศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่

1. การใช้บริการและกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน
2. การใช้วัสดุสารนิเทศของห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน
3. การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนการสอน
4. การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเสริมความรู้ของครู

1. การใช้บริการและกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้เสนอแนะบริการและกิจกรรมที่ควรจัดในห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ในมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2555 ดังนี้

1.1 บริการของห้องสมุด หมายถึง งานที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ โดยครูบรรณารักษ์จัดเป็นประจําได้แก่

- 1.1.1 บริการให้อ่านอย่างเสรี
- 1.1.2 บริการให้ความช่วยเหลือในการอ่าน
- 1.1.3 บริการยืม-คืนวัสดุสารนิเทศ

- 1.1.4 บริการจองและยืมพิเศษชั่วคราว
- 1.1.5 บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด
- 1.1.6 บริการแนะนำวัสดุสารนิเทศ
- 1.1.7 บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า
- 1.1.8 บริการจัดทำบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง
- 1.1.9 บริการชุมชน
- 1.1.10 บริการอื่น ๆ

1.2 กิจกรรมของห้องสมุด หมายถึง งานที่ครูบรรณารักษ์จัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เป็นครั้งคราว เพื่อจูงใจให้ผู้ใช้ห้องสมุดเพิ่มขึ้น แบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1.2.1 กิจกรรมรายวัน เช่น การอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง การอ่านข่าวหน้าเสาธงหรือเสียงตามสาย ที่สอนน้อง ภาษาไทยวันละคำ ฯลฯ

1.2.2 กิจกรรมรายสัปดาห์ เช่น การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ การเล่นเกมต้นไม้พูดได้ ฯลฯ

1.2.3 กิจกรรมรายเดือน เช่น การจัดสัปดาห์สารานุกรม การแสดงหุ่น การทายปัญหา การประกวดยอดนักอ่าน การจัดป้ายนิเทศ การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ

1.2.4 กิจกรรมรายภาคเรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การวาดภาพ การประกวดต่าง ๆ ฯลฯ

1.2.5 กิจกรรมรายปี เช่น การแสดงละคร การอภิปรายได้ว่าที่การจัดสัปดาห์ห้องสมุด ฯลฯ

2. การใช้วัสดุสารนิเทศของห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน

มาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาควรมีวัสดุสารนิเทศ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 วัสดุตีพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค เป็นต้น

2.2 วัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น รูปภาพ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง แผนที่ ลูกโลก เกม ของเล่นเสริมทักษะ แถบบันทึกเสียง สไลด์ วีดิทัศน์ เป็นต้น (สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

3. การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้การสอน

พวา พันธุ์เมฆา (2525) กล่าวว่า การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ การสอน หมายถึง กระบวนการสอนที่ครูและบรรณารักษ์ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการเตรียม การสอน โดยศึกษาจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขอบเขตของวิชา แล้วจัดเตรียมกิจกรรมของห้องสมุด ด้านต่าง ๆ ให้นักเรียนมาร่วม ครูผู้สอนจะเป็นเพียงผู้แนะนำ บรรยาย ให้ความรู้พื้นฐานเป็น แนวทาง แล้วจึงให้นักเรียนไปค้นคว้า อ่าน หรือร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น นักเรียนจะได้รับความรู้ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยผ่านกิจกรรมและเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยของแต่ละคน

4. การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเสริมความรู้ของครู

ศุภมาศ ณ กลาง (2534) ได้กล่าวถึงการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเสริม ความรู้ของครู ไว้ดังนี้

- 4.1 ศึกษาหลักสูตร
- 4.2 จัดทำแผนการสอน
- 4.3 พิจารณาสื่อการเรียนการสอน
- 4.4 ศึกษาค้นคว้าเพื่อการเรียนการสอน
- 4.5 ประเมินผลการเรียนการสอน

ความพยายามของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่จะให้ทุก โรงเรียนใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน ยังทำได้ไม่มากเท่าที่ควร เพราะยังมีปัญหา เกี่ยวกับการจัดและใช้ห้องสมุดโรงเรียน ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน หรือมุม หนังสือ จึงไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร
2. ครูทำหน้าที่บรรณารักษ์มีเพียงคนเดียว มีชั่วโมงสอนมาก ไม่มีเวลาพอจะ ดำเนินงานห้องสมุด และขาดการประชาสัมพันธ์
3. ครูผู้สอนไม่ได้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยังคงเป็นผู้บอกความรู้แก่นักเรียน แทนที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
4. การจัดหมู่ และทำบัตรรายการหนังสือยังไม่เอื้ออำนวยต่อผู้ใช้ห้องสมุด หากให้มีผู้ใช้ห้องสมุดไม่มากนัก

5. การจัดบรรยากาศห้องสมุดโรงเรียนหรือมุมหนังสือยังไม่น่าสนใจ หรือ
 จูงใจผู้ใช้ห้องสมุด

6. ครูที่สอนภาษาไทย หรือครูทำหน้าที่บรรณารักษ์ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญ
 และไม่สอนการใช้ห้องสมุดให้แก่นักเรียน

7. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดยังไม่ทราบบทบาท และหน้าที่ของตน
 อย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

จากปัญหาดังกล่าว ครอบคลุมกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับ
 ปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดเน้นที่เป็นหลักสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การสอนที่เน้นกระบวนการ
 การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และการให้เลือกรเรียนตามความสามารถ
 ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล ห้องสมุดจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน
 ที่สามารถสนองการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามจุดเน้นที่เป็นหลักสำคัญ สนองความ
 คาดหวังและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรฉบับปรับปรุงได้ โดยเฉพาะในระดับชั้นประถม
 ศึกษปีที่ 5-6 เป็นระดับชั้นที่จำเป็นต้องใช้ห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้ามากกว่าระดับชั้นอื่นๆ
 เพราะ เป็นระดับชั้นที่นักเรียนต้องการความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง และมีความ
 จำเป็นต้องฝึกทักษะพื้นฐานในการใช้ห้องสมุดให้แก่นักเรียน เพื่อนำไปใช้ศึกษาต่อในระดับชั้น
 ที่สูงขึ้น ทั้งนี้โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปจะใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พร้อมกันโดยดำเนินการ
 ใช้หลักสูตรเพิ่มขึ้นปีละชั้น ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2534 จนถึงชั้นประถม
 ศึกษปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2539 ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรจึงจะครบทุกชั้นเรียน
 แต่สำหรับโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่กรมวิชาการดำเนินงานร่วม
 กับกรมเจ้าสังกัด คัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จากทุกจังหวัดและทุกเขต
 การศึกษาเข้าร่วมในโครงการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักสูตร เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา
 และขยายผลการพัฒนาการใช้หลักสูตรไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ นั้นได้ดำเนินการเปิดใช้หลักสูตร
 ฉบับปรับปรุงพร้อมกันหมดทุกชั้นเรียน คือตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในปีการศึกษา
 2533 เป็นต้นมา ดังนั้นโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรจึงมีความพร้อมในการใช้ เป็น
 ตัวอย่างประชากรในการศึกษาเรื่องการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน ตามแนวการใช้
 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในเรื่องการใช้บริการและกิจกรรมของห้องสมุด การใช้วัสดุสารนิเทศของห้องสมุด การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนการสอน และการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเสริมความรู้ของครู นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษาว่าครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้ความสำคัญและใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนตามแนวการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงมากน้อยเพียงใด และจะต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง เพื่อนำผลที่ได้มาเสนอแนะแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนางานของห้องสมุดให้มีความพร้อมทั้งในด้านการจัดและการใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น

สำหรับเหตุผลที่เลือกศึกษาภาคกลาง เป็นเพราะภาคกลางมีเศรษฐกิจและความเจริญสูงกว่าภาคอื่น ๆ และมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว ตลอดจนมีสัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา และอุดมศึกษาสูงที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2533) ผู้วิจัยจึงคิดว่าภาคกลาง เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครู เนื่องจากมีความเจริญมากกว่าภาคอื่น ๆ จึงมีปัจจัยด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดที่สมบูรณ์กว่า และจากสัดส่วนของผู้ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงกว่าระดับประถมศึกษามากกว่าภาคอื่น ๆ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครูในภาคนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเสนอแนะแก่ครูผู้สอนและครูบรรณารักษ์ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการสอนโดยใช้ห้องสมุด และความจำเป็นที่จะต้องฝึกทักษะพื้นฐานในการใช้ห้องสมุดให้แก่นักเรียน เพื่อนำไปใช้ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภาคกลาง ปีการศึกษา 2536 ในด้านการใช้บริการและกิจกรรมของห้องสมุด การใช้วัสดุสารนิเทศของห้องสมุด การใช้ห้องสมุดเป็น

แหล่งการเรียนรู้ การเรียนการสอน และการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่ง เสริมความรู้ของครู

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ภาคกลาง มุ่งศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การใช้บริการ
และกิจกรรมของห้องสมุด การใช้วัสดุสารนิเทศของห้องสมุด การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่ง
การเรียนการสอน และการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่ง เสริมความรู้ของครู เพราะการใช้ห้องสมุด
ใน 4 ด้าน เป็นงานหลักที่สำคัญมากที่สุด และ เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนมีฯ เป็นเพียงสถานที่เก็บหนังสือเท่านั้น แต่ยังเป็น
ศูนย์วัสดุและสื่อการเรียนการสอน อาทิ แผนที่ ลูกโลก หุ่นจำลอง ชุดการเรียนการสอน เทป
บันทึกเสียง ภาพนิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนขั้น
เรียนด้วย

คำจำกัดความ

การใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการสอนที่ครู และครู
บรรณารักษ์ร่วมมือกันในการให้บริการและกิจกรรม ตลอดจนวัสดุสารนิเทศที่มีอยู่ในห้องสมุด
ทุกชนิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การใช้
บริการและกิจกรรมของห้องสมุด การใช้วัสดุสารนิเทศของห้องสมุด การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่ง
การเรียนการสอน และการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่ง เสริมความรู้ของครู

บริการและกิจกรรมของห้องสมุด หมายถึง ครูและนักเรียนเข้าไปใช้หรือรับบริการ
และร่วมกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อเสริมหรือสนับสนุนการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

บริการของห้องสมุด ได้แก่ บริการให้อ่านอย่างเสรี บริการให้ความช่วยเหลือในการอ่าน บริการยืม-คืนวัสดุสารนิเทศ บริการจองและยืมพิเศษชั่วคราว บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการอื่น ๆ กิจกรรมของห้องสมุด ได้แก่ กิจกรรมรายวัน เช่น การอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง ฟังสอนน้อง ภาษาไทยวันละคำ กิจกรรมรายสัปดาห์ เช่น การเล่านิทาน การเล่นเกม กิจกรรมรายเดือน เช่น การแสดงหุ่น การทนายปัญหา การจัดป้ายนิเทศ กิจกรรมรายภาคเรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การประกวดต่าง ๆ กิจกรรมรายปี เช่น การแสดงละคร การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

วัสดุสารนิเทศของห้องสมุด หมายถึง สื่อการเรียนการสอนในห้องสมุด ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัสดุตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค วัสดุไม่ตีพิมพ์ ได้แก่ รูปภาพ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง แผนที่ ลูกโลก เกม ของเล่น เสริมทักษะ แถบบันทึกเสียง สไลด์ และวีดิทัศน์

แหล่งการเรียนการสอน หมายถึง แหล่งที่รวบรวมข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ สำหรับที่จะให้ครู และนักเรียนใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือนำวัสดุสารนิเทศที่มีอยู่ในห้องสมุดมาใช้สอนในชั้นเรียน เพื่อการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในเวลาเรียน และนอกเวลาเรียน

แหล่งเสริมความรู้ของครู หมายถึง แหล่งที่รวบรวมข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ สำหรับที่จะให้ครูใช้เป็นแหล่งเพิ่มเติมความรู้ประกอบการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ในด้านการศึกษาหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน การพิจารณาสื่อการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าเพื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง สถานที่รวบรวมวัสดุทุกประเภททั้งในรูปของสิ่งตีพิมพ์ และไม่ตีพิมพ์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภาคกลาง ปีการศึกษา 2536

โรงเรียนร่วมพัฒนาการอาชีวศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคกลาง ปีการศึกษา 2536 ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 53 โรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนของครูให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดเพื่อเป็นแนวทางให้ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดได้จัดและใช้ห้องสมุดได้ตรงกับความต้องการของครูผู้สอน
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดเพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้แก่ครูผู้สอนได้เห็นความสำคัญของการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์
4. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญในการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น